

Nr 172.

Av herrar **Lindström** och **Sandegård**, om utredning angående införande av obligatoriskt civiläktenskap.

I motion vid 1936 års kyrkomöte anhölls om rätt för präst att vägra vigsel av frånskilda. Efter en lång och ur olika synpunkter intressant debatt avslog kyrkomötet motionen, som avstyrkts av kyrkolagsutskottet. Skulle en lagstiftning i sålunda angiven riktning komma till stånd, bleve civiläktenskapet med all sannolikhet regel icke blott vid frånskildas äktenskap utan i vidgad omfattning även eljest. Det torde kunna ifrågasättas, om ur kyrkans synpunkt härmed vore mer att vinna än förlora. Ur samhällets synpunkt kan det emellertid icke vara önskvärt att skapa eller vidmakthålla uppfattningen om äktenskap av högre eller lägre valör. Kyrkomötesdebatten och däri från olika håll framförda synpunkter synas oss i varje fall aktualisera nödvändigheten av hithörande spörsmåls upptagande till prövning ur även andra synpunkter och i ett vidare sammanhang.

Enligt bestående giftermålsbalks 4 kap. 1 § ingås äktenskap med kyrklig eller borgerlig vigsel. Båda vigsselformerna hava samma rättsgiltighet. Emellertid är äktenskapet ur samhällets synpunkt av huvudsakligen civilrättslig och ekonomisk natur. Makarnas inbördes ekonomiska förhållanden regleras självklart enligt allmän borgerlig lag. Skall äktenskapet upplösas — på annat sätt än genom döden —, är det de borgerliga myndigheterna, som få träda till. Kyrkan kan icke upplösa något äktenskap. Präst kan enligt lagen tjänstgöra som medlare i äktenskapliga tvister men är icke ens för detta uppdrag nödvändig. Samhällets befattningsstagande med äktenskapet bekräftar, att äktenskapet är en borgerlig angelägenhet och inrättning. Kyrkans befattningsstagande med äktenskapet inskränker sig i regel till vigseln. Det uttalades i kyrkomötesdebatten — från biskopligt håll — att ett insläende på den väg, som av motionärerna i kyrkomötet angivits, svårligen kunde undvika att tvinga fram ett ställningstagande till frågan om det obligatoriska civiläktenskapet, även om detta från kyrkans sida icke vore önskvärt. Vi måste för vår del finna obligatoriskt civiläktenskap logiskt, naturligt och önskvärt. Med dess införande trädde ingen behörig kyrkans rätt för nära. Det skulle icke utesluta rätt för dem, som så önskade och begärde, att till den borgerliga vigseln erhålla kyrkans välsignelse. Den kyrkliga vigselakten finge därmed ökad helgd i sin egenskap av en rent religiös akt.

I flertalet länder är civiläktenskapet obligatoriskt. Även från kyrkligt håll i vårt land ha uttalanden kommit till synes som visa, att denna tanke icke är främmande för kyrklig tankegång. I samband med kyrkomötets, 1915, behandling av då föreliggande förslag till en genomgripande omdaning av äktenskapslagstiftningen väcktes av biskopen John Personne i Linköping motion med hemställan, »att kyrkomötet ville till Konungen ingå med en underdånig skrivelse därom, att Kungl. Maj:t täcktes i samband med de föreslagna för-

ändringarna i äktenskapslagstiftningen och med förändring av vissa punkter i förslaget i äktenskapslagstiftningen införa även den förändringen, att s. k. borgerligt äktenskap blir för alla svenska medborgare den enda lagliga formen för äktenskaps ingående, men att det dock må vara tillåtet för alla, som enligt det nya förslaget äro hänvisade till kyrklig vigsel, att därjämte hos prästerskapet begära kyrklig vigsel och tillåtet för prästerskapet att villfara sådan begäran.» I motiveringen till denna märkliga och intressanta motion säger biskopen bl. a.: »Jag har lärt mig av dessa (i motionen närmare angivna) och andra historiska fakta, att denna utveckling icke stannar vid några halvmesyrrer; på grund av utvecklingslagens bjudande nödvändighet måste denna utveckling förr eller senare mynna ut i ett obligatoriskt civiläktenskap. För min del anser jag, att införandet i vår lagstiftning av denna äktenskapsform icke längre bör uppskjutas. Och jag anser vidare, att liksom kyrkan genom sin representation, kyrkomötet, tog initiativet till det fakultativa civiläktenskapets införande, kyrkan på samma sätt bör taga initiativet till införande av det obligatoriska civiläktenskapet. — Den borgerliga lagen följer utvecklingen inom det borgerliga samhället. Därvid händer, att både utveckling och lagar lämna bakom sig den bibliska, kristliga eller kyrkliga åskådningen, hur man vill kalla den. Ty statens och kyrkans gränser kunna icke på alla punkter sammanfalla, icke ens inom ett statskyrkligt samhälle. Att tro motsatsen är naivitet, och att under alla förhållanden försöka jämka ihop de där gränserna är kyrkopolitiskt donquijoteri.» På tal om anförda svårigheter för enskilda präster att nödgas sammanviga kontrahenter, vilkas tro och förhållanden icke stämma med kyrkans religiösa åskådning, håller han före, att »enda medlet att befrias från denna samvetsnöd är obligatoriskt civiläktenskap».

Motionen avslogs av kyrkomötet. Rörande de motiv, som i ovensagda debatt vid kyrkomötet 1936 angåvos som huvudsaklig grund för åtgärder i motionens syfte, antaga vi, att åtgärder i det syfte, här skulle vara fråga om, måste innebära för kyrkan ganska vittutseende och oberäkneliga konsekvenser. Man måste dessutom säga sig, att det vill förefalla orimligt att — som ju bleve nödvändigt — pålägga icke kyrkliga ämbetsinnehavare en plikt, som kyrkans tjänare skulle ha rätt visa ifrån sig. Man tvingades kanske att överväga, huruvida samhällets befattning med äktenskaps ingående helt enkelt borde få formen endast av en enkel registrering av ett äktenskapskontrakt inför någon myndighet.

Med stöd av det anförda hemställes,

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning om införande av obligatoriskt civiläktenskap och framläggande för riksdagen på denna utredning grundat förslag.

Stockholm den 24 januari 1937.

Rickard Lindström.

Karl Sandegård.